

Repertoriul jurisprudenței

LUAREA DE POZIȚIE A AVOCATULUI GENERAL
PAOLO MENGOZZI
prezentată la 10 septembrie 2015¹

Cauza C-215/15

**Vasilka Ivanova Gogova
împotriva**

Ilia Dimitrov Iliev

„Competența instanțelor unui stat membru în materia răspunderii părintești — Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 — Litigiu între părinți cu privire la posibilitatea copilului de a călători în străinătate și eliberarea către acesta a unor documente de identitate — Articolul 1 alineatul (1) — Noțiunea de materie civilă — Articolul 2 punctul 7 — Noțiunea de răspundere părintească — Articolul 12 — Neînfațșarea pârâtului în fața instanței — Necontestarea competenței de către mandatarul pârâtului desemnat de instanță”

1. În prezenta cauză, Curtea este invitată să se pronunțe cu privire la domeniul de aplicare material al Regulamentului (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000². Această cauză îi va permite să precizeze jurisprudența sa referitoare la aplicabilitatea acestui regulament în cazul măsurilor care, din punctul de vedere al legislației unui stat membru, țin de dreptul public.

2. Mai exact, această cauză va furniza Curții ocazia de a se pronunța cu privire la prorogarea de competență, în materia răspunderii părintești, a instanței din statul membru cu care copilul are o legătură strânsă, prevăzută la articolul 12 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2201/2003. Curtea trebuie să stabilească în acest context dacă se poate considera că o parte care nu se înfațșează în fața instanței a recunoscut competența acesteia în sensul respectivei dispoziții atunci când este reprezentată de un mandatar desemnat de instanță, iar acesta nu contestă competența instanței. Această chestiune a fost examinată deja în cadrul Regulamentului (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială³, însă nu în cel al Regulamentului nr. 2201/2003.

1 — Limba originală: franceza.

2 — JO L 338, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 183.

3 — JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74.

I – Cadrul juridic

A – Dreptul Uniunii

3. Potrivit articolului 1 din Regulamentul nr. 2201/2003:

„(1) Prezentul regulament se aplică, oricare ar fi natura instanței, materiilor civile privind:

- (a) [...];
  - (b) atribuirea, exercitarea, delegarea, retragerea totală sau parțială a răspunderii părintești.
- (2) Materiile prevăzute la alineatul (1) litera (b) cuprind în special:
- (a) încredințarea și dreptul de vizită;
  - (b) tutela, curatela și instituțiile similare;
  - (c) desemnarea și atribuțiile oricărei persoane sau oricărui organism însărcinat să se ocupe de persoana sau bunurile copilului, să-l reprezinte sau să-l asiste;
  - (d) plasarea copilului într-o familie substitutivă sau într-un centru de plasament;
  - (e) măsurile de protecție a copilului privind administrarea, conservarea sau dispoziția cu privire la bunurile copilului.
- (3) Prezentul regulament nu se aplică:
- (a) stabilirii sau contestării filiației;
  - (b) hotărârii privind adopția și măsurilor premergătoare acesteia, precum și desfacerea și declararea nulității adopției;
  - (c) numelui și prenumelui copilului;
  - (d) emancipării;
  - (e) obligației de întreținere;
  - (f) actelor fiduciare și succesiunilor;
  - (g) măsurilor luate ca urmare a faptelor penale săvârșite de copii.”

4. Articolul 2 punctul 7 din Regulamentul nr. 2201/2003 definește „răspunderea părintească” drept „ansamblul drepturilor și obligațiilor conferite unei persoane fizice sau unei persoane juridice în temeiul unei hotărâri judecătorești, al unui act cu putere de lege sau al unui acord în vigoare privind persoana sau bunurile unui copil. Aceasta cuprinde în special încredințarea și dreptul de vizită”.

5. Articolul 2 punctul 10 din Regulamentul nr. 2201/2003 definește „dreptul de vizită” ca „în special dreptul de a duce copilul pentru o perioadă limitată într-un alt loc decât cel al reședinței sale obișnuite”.

6. Potrivit articolului 8 din Regulamentul nr. 2201/2003:

„(1) Instanțele judecătorești dintr-un stat membru sunt competente în materia răspunderii părintești privind un copil care are reședința obișnuită în acest stat membru la momentul la care instanța este sesizată.

(2) Alineatul (1) se aplică sub rezerva dispozițiilor articolelor 9, 10 și 12.”

7. Articolul 12 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 prevede că „[i]nstanțele judecătorești din statul membru care exercită competența în temeiul articolului 3 cu privire la o cerere de divorț, de separare de drept sau de anulare a căsătoriei sunt competente în orice chestiune privind răspunderea părintească în legătură cu această cerere atunci când

(a) cel puțin unul dintre soți exercită răspunderea părintească față de copil

și

(b) competența instanțelor a fost acceptată expres sau în orice alt mod neechivoc de către soți și de către titularii răspunderii părintești, la data sesizării instanței judecătorești, iar aceasta este în interesul superior al copilului”.

8. Articolul 12 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2201/2003 prevede că „[i]nstanțele judecătorești dintr-un stat membru sunt competente, de asemenea, în materie de răspundere părintească în alte proceduri decât cele menționate la alineatul (1) atunci când

(a) copilul are o legătură strânsă cu acest stat membru, în special datorită faptului că unul dintre titularii răspunderii părintești își are reședința obișnuită aici sau copilul este resortisant al acestui stat membru

și

(b) competența instanțelor a fost acceptată în mod expres sau în orice alt mod neechivoc de către toate părțile la procedură la data sesizării instanței, iar competența este în interesul superior al copilului”.

B – *Legislația bulgară*

9. Potrivit articolului 127a din Codul familiei bulgar (Semeen kodeks, denumit în continuare „SK”):

„1. Chestiunile legate de călătoria unui copil în străinătate și de eliberarea documentelor de identitate necesare în acest scop sunt decise împreună de părinți.

2. În situația în care părinții nu ajung la acordul prevăzut la alineatul 1, litigiul dintre aceștia se va soluționa de Rayonen sad^[4] în circumscripția căruia se află domiciliul actual al copilului.

3. Procedura se declanșează prin introducerea acțiunii formulate de unul dintre părinți. Instanța îl audiază pe celălalt părinte, cu excepția cazului în care acesta nu se prezintă fără un motiv întemeiat. Instanța poate administra probe și din oficiu.

4. Instanța poate dispune executarea provizorie a hotărârii pronunțate.”

4 — Rayonen sad este Tribunalul de Primă Instanță.

10. Articolul 45 alineatul 1 din Legea privind documentele de identitate (Zakon za balgarskite dokumenti za samolichnost/za balgarskite lichni dokumenti, denumită în continuare „ZBLD”) prevede că cererea de eliberare a unui pașaport de călătorie pentru minori se depune personal de către părinții acestora.

11. Potrivit articolului 78 alineatul 1 coroborat cu articolul 76 punctul 9 din ZBLD, ministrul justiției sau, după caz, o persoană împuternicită de acesta au competența de a interzice ieșirea copilului de pe teritoriul național, atunci când nu se prezintă consimțământul scris al părinților, autentificat notarial, cu privire la călătoria copilului lor în străinătate.

12. Potrivit articolului 47 din Codul de procedură civilă bulgar (Grazhdanski protsesualen kodeks, denumit în continuare „GPK”):

„1. În cazurile în care pârâtul nu poate fi găsit la adresa sa indicată în dosar și nu se poate găsi o persoană care să accepte primirea comunicării, autorul acesteia afișează o notificare, fie pe ușa locuinței, fie pe cutia de scrisori a persoanei în cauză; în cazul în care nu are acces la acestea, afișarea se face pe ușa clădirii sau într-un loc vizibil din apropiere. Atunci când are acces la cutia de scrisori, autorul comunicării depune în aceasta și o notificare.

2. Notificarea în discuție arată că dosarul a fost înregistrat la grefa instanței atunci când comunicarea se efectuează prin intermediul unui angajat al instanței sau al unui agent procedural; că acesta a fost înregistrat la autoritatea locală, atunci când un angajat al acesteia efectuează notificarea, și că poate fi ridicat de acolo în termen de două săptămâni de la afișarea notificării.

3. În situația în care pârâtul nu se prezintă pentru a primi o copie a dosarului, instanța pune în vedere reclamantului să furnizeze informații privind adresa înregistrată a acestuia, cu excepția cazurilor prevăzute la articolul 40 alineatul 2 și la articolul 41 alineatul 1, în care notificarea se înregistrează la dosarul cauzei. Dacă adresa indicată nu coincide cu adresa permanentă sau actuală a părții, instanța dispune efectuarea unei comunicări la adresa actuală sau permanentă a acesteia, potrivit alineatelor 1 și 2.

4. În situația în care autorul comunicării constată că pârâtul nu locuiește la adresa indicată, instanța solicită reclamantului să furnizeze informații privind adresa înregistrată a acestuia, independent de afișarea unei notificări conform alineatului 1.

5. Comunicarea se consideră efectuată la expirarea termenului de ridicare a acesteia de la grefa instanței sau a autorității locale.

6. În situația în care instanța constată efectuarea comunicării în mod corespunzător, aceasta dispune depunerea comunicării la dosarul cauzei și numește un reprezentant special pe cheltuiala reclamantului.”

II – Situația de fapt, procedura din litigiul principal și întrebările preliminare

13. Reclamanta, cetățean bulgar, locuiește în Italia, unde a conviețuit mai mulți ani cu domnul Ilia Dimitrov Iliev, de asemenea cetățean bulgar. Aceștia au o fiică, născută la 2 noiembrie 2004.

14. Reclamanta și domnul Iliev sunt separați. Reclamanta locuiește împreună cu fiica sa la Milano, unde are un loc de muncă stabil și unde copilul este elev în clasa a patra. Domnul Iliev locuiește de asemenea în Italia, unde are un loc de muncă stabil. Acesta își vede fiica o dată la două-trei săptămâni.

15. Copilul este cetățean bulgar. I s-a eliberat un pașaport bulgar, care era valabil până la 5 aprilie 2012. Or, domnul Iliev nu a furnizat sprijinul necesar pentru ca pașaportul fiicei sale să fie reînnoit.

16. Prin urmare, reclamanta a sesizat Rayonen sad de Petrich în temeiul articolului 127a din SK, cu o cerere prin care se urmărește soluționarea dezacordului dintre părinți cu privire la posibilitatea fiicei lor de a călători în străinătate și eliberarea documentelor de identitate necesare în acest scop, compensând lipsa consimțământului tatălui.

17. Întrucât Rayonen sad a constatat că condițiile prevăzute la articolul 47 alineatul 6 din GPK erau îndeplinite, acesta a desemnat un reprezentant special al tatălui după ce reclamanta a plătit remunerația acestuia, stabilită de Rayonen sad. Reprezentantul special nu a contestat competența instanței bulgare de soluționare a litigiului.

18. Prin ordonanța din 10 noiembrie 2014, Rayonen sad de Petrich a respins acțiunea ca inadmisibilă. Acesta s-a declarat incompetent și a închis procedura. Instanța a constatat că, dat fiind că litigiul privește exercitarea răspunderii părintești, iar copilul locuiește în mod obișnuit în Italia, doar instanța italiană este competentă să îl soluționeze, în temeiul articolului 8 din Regulamentul nr. 2201/2003.

19. Reclamanta a declarat apel împotriva ordonanței Rayonen sad de Petrich din 10 noiembrie 2014.

20. Okrazhen sad⁵ din Blagoevgrad a confirmat ordonanța Rayonen sad. Aceasta a considerat, la fel ca Rayonen sad, că litigiul privea răspunderea părintească și că, întrucât copilul locuiește în mod obișnuit în Italia, articolul 8 din Regulamentul nr. 2201/2003 desemna instanța italiană. În plus, acesta a precizat că prorogarea de competență prevăzută la articolul 12 alineatul (1) litera (b) din acest regulament nu era aplicabilă, în măsura în care nu pârâtul, ci un mandatar desemnat de instanță pentru a-l reprezenta se înfățișase în fața acesteia.

21. Reclamanta a formulat un recurs împotriva ordonanței Okrazhen sad la Varhoven kasatsionen sad (Curtea Supremă de Casație). Aceasta ridică problema aplicabilității Regulamentului nr. 2201/2003 în litigiu: se solicită să se stabilească dacă autorizarea copilului de a călători în străinătate și eliberarea unui pașaport implică exercitarea autorității părintești, în sensul articolului 1 alineatul (1) litera (b) din acest regulament.

22. Varhoven kasatsionen sad (Curtea Supremă de Casație) arată că a pronunțat ea însăși două ordonanțe contradictorii, una la 1 decembrie 2010, în care a statuat că un litigiu introdus în temeiul articolului 127a din SK, potrivit căruia instanța poate fi sesizată cu un dezacord între părinți referitor la călătoria copilului în străinătate și eliberarea documentelor de identitate necesare în acest scop, nu intră în sfera noțiunii de răspundere părintească în sensul articolului 1 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 2201/2003 și este exclus, așadar, din domeniul de aplicare al acestuia, cealaltă, la 9 ianuarie 2014, în care a statuat că un astfel de litigiu intra în sfera noțiunii de răspundere părintească.

23. Varhoven kasatsionen sad (Curtea Supremă de Casație) solicită să se stabilească și dacă prorogarea de competență prevăzută la articolul 12 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 2201/2003 este aplicabilă, din moment ce pârâtul, deși nu a contestat competența instanței bulgare, este reprezentat de un mandatar desemnat de instanță.

5 — Okrazhen sad este o curte regională.

24. Prin urmare, Varhoven kasatsionen sad a decis să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) În cazul în care dreptul material aplicabil prevede exercitarea comună a drepturilor părintești referitoare la copil, posibilitatea, prevăzută de lege, ca o instanță civilă să soluționeze un litigiu în cazul unui dezacord între părinți cu privire la călătoria copilului lor în străinătate și la eliberarea de documente de identitate este o cauză care se referă la «atribuirea, exercitarea, delegarea, retragerea totală sau parțială a răspunderii părintești», în sensul articolului 1 alineatul (1) litera (b) coroborat cu articolul 2 punctul 7 din Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, căreia îi este aplicabil articolul 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003?
- 2) Există motive pentru fundamentarea competenței internaționale în litigii civile având ca obiect răspunderea părintească, atunci când decizia se substituie unui fapt juridic care prezintă relevanță pentru procedura administrativă referitoare la copil, iar dreptul aplicabil prevede că această procedură trebuie să se deruleze într-un anumit stat membru al Uniunii Europene?
- 3) În cazul în care reprezentantul pârâtului nu a contestat competența instanței, dar acesta nu a fost mandatat, ci numit de instanță din cauza dificultății de a-l notifica pe pârât și de participare a acestuia la procedură, fie personal, fie printr-un reprezentant mandatat, trebuie să se considere că există o prorogare de competență potrivit articolului 12 alineatul (1) punctul (b) din Regulamentul nr. 2201/2003?”

25. Instanța de trimitere a solicitat Curții să aplice procedura preliminară de urgență prevăzută la articolul 107 din Regulamentul de procedură al Curții. La 20 mai 2015, Curtea a decis să nu admită această cerere.

26. Prin Ordonanța din 3 iulie 2015⁶, președintele Curții a decis judecarea prezentei cauze potrivit procedurii accelerate prevăzute la articolul 105 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții.

27. Întrebările preliminare au făcut obiectul unor observații scrise din partea guvernului spaniol și a Comisiei Europene. Guvernele spaniol și ceh, precum și Comisia au fost ascultate în ședința din 9 septembrie 2015.

III – **Apreciere**

28. Prin intermediul primei și al celei de a doua întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe cu privire la domeniul de aplicare material al Regulamentului nr. 2201/2003. Prin urmare, vom examina mai jos aplicabilitatea acestui regulament în prezenta cauză. În continuare, vom examina cea de a treia întrebare preliminară, care privește una dintre condițiile prorogării de competență în materia răspunderii părintești a instanțelor din statul membru cu care copilul are o legătură strânsă, prevăzută la articolul 12 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2201/2003.

A – Cu privire la prima și la a doua întrebare preliminară

29. Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită Curții să stabilească dacă autorizarea copilului de a călători în afara teritoriului național și cererea de eliberare a unui pașaport în acest scop intră în sfera noțiunii de răspundere părintească în sensul articolului 1 alineatul (1) litera (b) și al articolului 2 punctul 7 din Regulamentul nr. 2201/2003. Prin intermediul celei de a doua întrebări,

6 — Ordonanța Ivanova Gogova (C-215/15, EU:C:2015:466).

instanța de trimitere solicită în esență Curții să stabilească dacă acțiunea prin care unul dintre părinți solicită instanței să compenseze lipsa consimțământului celuilalt părinte cu privire la călătoria copilului și cu privire la cererea de eliberare a unui pașaport intră în sfera noțiunii de materii civile în sensul articolului 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003, în condițiile în care decizia instanței are vocația de a fi luată în considerare de către administrația națională pentru eliberarea pașaportului copilului.

30. Articolul 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 prevede că acesta „se aplică, oricare ar fi natura instanței, materiilor civile privind: [...] (b) atribuirea, exercitarea, delegarea, retragerea totală sau parțială a răspunderii părintești”. Pentru a urma textul acestei dispoziții, care definește domeniul de aplicare al regulamentului prin raportare mai întâi la materiile civile, apoi la răspunderea părintească, vom examina mai jos dacă autorizarea copilului de a călători în afara teritoriului național și cererea de eliberare a unui pașaport în acest scop constituie „materii civile” în sensul articolului 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003, înainte de a verifica dacă acestea intră în sfera noțiunii „răspundere părintească”, astfel cum este definită la articolul 2 punctul 7 din acest regulament.

1. Cu privire la noțiunea „materii civile” în sensul articolului 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003

31. Regulamentul nr. 2201/2003 nu definește materiile civile, nici la articolele 1 și 2, referitoare la domeniul de aplicare al regulamentului și, respectiv, la definirea termenilor pe care îi utilizează, și nici în considerente. Acesta se limitează să enumere, la articolul 1 alineatul (3), materiile în cazul cărora nu se aplică, și anume stabilirea și contestarea filiației, hotărârea privind adopția și măsurile premergătoare acesteia, precum și desfacerea și declararea nulității adopției, numele și prenumele copilului, emanciparea, obligația de întreținere, actele fiduciare și succesiunile și măsurile luate ca urmare a faptelor penale săvârșite de copii⁷.

32. Articolul 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 se inspiră din Convenția privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială, semnată la 27 septembrie 1968⁸ (denumită în continuare „Convenția de la Bruxelles din 1968”). Articolul 1 primul paragraf din Convenția de la Bruxelles din 1968 prevede astfel că aceasta „se aplică în materie civilă și comercială indiferent de natura instanței”. La fel ca și Regulamentul nr. 2201/2003, Convenția de la Bruxelles din 1968 nu definește materia civilă și comercială sau o definește doar în mod negativ⁹, prin excepțiile enumerate la articolul 1 al doilea paragraf din aceasta¹⁰.

7 — Subliniem, în această privință, că definirea domeniului de aplicare material prin referirea la materiile civile a fost introdusă, în ceea ce privește normele referitoare la răspunderea părintească, prin Regulamentul nr. 2201/2003. Astfel, noțiunea de materii civile nu figurează în Regulamentul (CE) nr. 1347/2000 al Consiliului din 29 mai 2000 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești (JO L 160, p. 19), abrogat prin Regulamentul nr. 2201/2003. Ea nu figurează nici în Convenția elaborată în temeiul articolului K.3 din Tratatul privind Uniunea Europeană, referitoare la competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială din data de 28 mai 1998 (JO 1998, C 221, p. 2, Ediție specială, 19/vol. 11, p. 244, denumită în continuare „Convenția Bruxelles II”), înlocuită între statele membre prin Regulamentul nr. 1347/2000. Regulamentul nr. 1347/2000, la fel ca și Convenția Bruxelles II, prevăd că acestea se aplică „procedurilor civile” referitoare în special la răspunderea părintească și precizează că sunt asimilate unor asemenea proceduri procedurile extrajudiciare recunoscute oficial într-un stat membru [a se vedea articolul 1 alineatele (1) și (2) și considerentul (9) al Regulamentului nr. 1347/2000, precum și articolul 1 din Convenția Bruxelles II].

8 — JO 1972, L 299, p. 32, Ediție specială, 19/vol. 10, p. 3.

9 — În această privință, Raportul referitor la Convenția privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială, semnată la Bruxelles la 27 septembrie 1968, elaborat de domnul P. Jenard (JO 1979, C 59, p. 1, denumit în continuare „raportul Jenard”) arată că comitetul de experți care a redactat această convenție „nu a precizat ceea ce trebuia să se înțeleagă prin «materie civilă și comercială», nici nu a soluționat problema calificării prin stabilirea legii potrivit căreia trebuie apreciat conținutul acestei expresii. Prin aceasta, s-a conformat metodei care a fost adoptată în convențiile existente” (p. 9).

10 — Articolul 1 al doilea paragraf din Convenția de la Bruxelles din 1968 exclude din domeniul său de aplicare, în primul rând, starea și capacitatea persoanelor fizice, raporturile patrimoniale dintre soți, testamentele și succesiunile, în al doilea rând, falimentul, concordatele și alte proceduri similare, în al treilea rând, securitatea socială, în al patrulea rând, arbitrajul.

33. Este cert că, astfel cum a statuat Curtea în Hotărârea C¹¹, noțiunea de materii civile în sensul articolului 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 trebuie să facă obiectul unei interpretări autonome, singura de natură să asigure aplicarea uniformă a acestui regulament și, astfel cum a arătat guvernul ceh la ședință, să garanteze egalitatea tuturor copiilor¹², indiferent dacă locuiesc sau nu locuiesc în statul membru a căror cetățenie o au.

34. În speță, prin acțiunea cu care este sesizată instanța de trimitere se urmărește să se obțină compensarea lipsei consimțământului tatălui cu privire la călătoria copilului și cu privire la cererea de eliberare a unui pașaport. Or, eliberarea unui pașaport este un act administrativ. Prin urmare, trebuie să se examineze dacă litigiul din cauza principală intră sub incidența noțiunii de materii civile, caz în care se aplică Regulamentul nr. 2201/2003, sau dacă trebuie exclus din domeniul de aplicare al acestui regulament pentru motivul că ar ține de o materie administrativă.

35. În opinia noastră, litigiul din cauza principală ține de materia civilă în sensul articolului 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003, pentru motivele pe care le vom prezenta în continuare.

36. În primul rând, subliniem că acest litigiu nu are legătură cu niciuna dintre materiile pe care articolul 1 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2201/2003 le exclude din domeniul său de aplicare¹³.

37. În al doilea rând, observăm că, potrivit considerentului (10) al Regulamentului nr. 2201/2003, acest regulament nu se aplică „măsurilor de drept public cu caracter general în materie de educație și de sănătate”¹⁴. Deducem de aici că regulamentul amintit se aplică măsurilor de drept public, altele decât cele cu caracter general referitoare la educație și la sănătate¹⁵.

38. În al treilea rând, subliniem că Regulamentul nr. 44/2001 prevede, la articolul 1 alineatul (1), că „[e] nu se aplică, în special, în materie fiscală, vamală sau administrativă”¹⁶. Această rezervă a fost introdusă în anul 1978, la aderarea Regatului Danemarcei, a Irlandei și a Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord la Convenția de la Bruxelles din 1968¹⁷, pentru a ține seama de faptul că Regatul Unit și Irlanda ignorau practic distincția, curentă în sistemele juridice ale statelor membre originare, dintre dreptul public și dreptul privat și, prin urmare, trebuia să se precizeze care materii

11 — C-435/06, EU:C:2007:714, punctul 46.

12 — A se vedea considerentul (5) al Regulamentului nr. 2201/2003.

13 — A se vedea punctul 3 din prezentele concluzii.

14 — Subliniem că considerentul (10) al Regulamentului nr. 2201/2003 este identic cu articolul 4 litera (h) din Convenția de la Haga asupra competenței, legii aplicabile, recunoașterii, executării și cooperării privind răspunderea părintească și măsurile de protecție a copiilor, încheiată la 19 octombrie 1996 (JO 2008, L 151, p. 39, denumită în continuare „Convenția de la Haga din 1996”). Potrivit articolului 4 litera (h) din Convenția de la Haga din 1996, aceasta nu se aplică „măsurilor publice de natură generală în domeniul educației și sănătății”. În această privință, Raportul explicativ al lui Paul Lagarde cu privire la Convenția de la Haga din 1996 (disponibil pe pagina Conferinței de la Haga de drept internațional privat la următoarea adresă: http://www.hcch.net/index_fr.php) prevede că sunt vizate aici, de exemplu, măsurile „care impun școlarizarea sau vaccinarea obligatorie”.

15 — A se vedea Hotărârile C (C-435/06, EU:C:2007:714, punctul 52) și A (C-523/07, EU:C:2009:225, punctul 28).

16 — Sublinierea noastră. Precizăm că Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (reformare) (JO L 351, p. 1), care abrogă Regulamentul nr. 44/2001, prevede, la articolul 1 alineatul (1) a doua teză, că „nu se aplică, în special, în materie fiscală, vamală sau administrativă și nici răspunderii statului pentru actele sau omisiunile sale în exercitarea autorității publice (*acta iure imperii*)”. Regulamentul nr. 1215/2012 reia aici o jurisprudență asupra căreia vom reveni mai jos.

17 — Convenția privind aderarea Regatului Danemarcei, a Irlandei și a Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord la Convenția privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială și la Protocolul privind interpretarea acesteia de către Curtea de Justiție, semnată la 9 octombrie 1978 (JO 1978, L 304, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 10, p. 16). A se vedea articolul 3 din această convenție.

nu erau considerate civile¹⁸. Contrar Regulamentului nr. 44/2001, Regulamentul nr. 2201/2003 nu prevede, la articolul 1, că acesta nu se aplică în materie administrativă. Or, adoptarea Regulamentului nr. 2201/2003, la 27 noiembrie 2003, este ulterioară celei a Regulamentului nr. 44/2001, la 22 decembrie 2000, și mai ales introducerii, în 1978, a rezervei referitoare la materia administrativă în Convenția de la Bruxelles din 1968. În consecință, în cazul în care intenția legiuitorului ar fi fost de a exclude materia administrativă din domeniul de aplicare al Regulamentului nr. 2201/2003, acest lucru ar fi fost, în opinia noastră, prevăzut în mod expres.

39. În al patrulea rând, chiar presupunând că articolul 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 trebuie interpretat în sensul că exclude din domeniul de aplicare al acestuia materia administrativă, o astfel de excludere nu poate privi, în opinia noastră, toate materiile administrative: aceasta ar privi doar manifestările prerogativelor de putere publică.

40. Astfel, în ceea ce privește Regulamentul nr. 44/2001¹⁹, Curtea a statuat că, pentru a stabili dacă un litigiu ține de materia civilă în sensul Regulamentului nr. 44/2001, trebuie analizată natura raportului juridic dintre părți și obiectul litigiului. Aceasta a dedus de aici că, deși anumite litigii dintre o autoritate publică și o persoană de drept privat pot fi incluse în sfera noțiunii respective, situația este diferită atunci când autoritatea publică acționează în exercitarea puterii publice²⁰.

41. Or, ne pare că noțiunea de materii civile în sensul Regulamentului nr. 2201/2003 nu poate fi interpretată mai strict decât noțiunea de materie civilă în sensul Regulamentului nr. 44/2001, în măsura în care Regulamentul nr. 2201/2003, contrar Regulamentului nr. 44/2001, nu prevede în mod expres excluderea materiei administrative. În consecință, presupunând că articolul 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 trebuie interpretat în sensul că acest regulament nu se aplică materiei administrative, nu ar fi suficient, pentru ca un litigiu să fie exclus din sfera noțiunii de materii civile, ca acesta să opună o autoritate publică unei persoane de drept privat: ar fi necesar și ca această autoritate publică să fi exercitat puterea publică.

18 — În această privință, Raportul referitor la Convenția privind aderarea Regatului Danemarcei, a Irlandei și a Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord la Convenția privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială și la Protocolul privind interpretarea acesteia de către Curtea de Justiție, semnată la 9 octombrie 1978, elaborat de profesorul dr. P. Schlosser (JO 1979, C 59, p. 71), prevede că „distincția între cauzele în materie civilă și comercială, pe de o parte, și cele de drept public, pe de altă parte, este bine cunoscută în sistemele juridice ale statelor membre originare. În pofida unor diferențe importante, această distincție se face în general în temeiul unor criterii similare [...]. Acesta este motivul pentru care autorii textului original al convenției și Raportul Jenard au renunțat să specifice materiile civile și comerciale [...]. Însă [...] Regatul Unit și Irlanda ignoră practic distincția – curentă în sistemele juridice ale statelor membre originare – între dreptul public și dreptul privat. Problemele de adaptare nu puteau fi soluționate, așadar, printr-o simplă trimitere la principiile de calificare. Având în vedere Hotărârea [LTU, 29/76, EU:C:1976:137, punctul 3], pronunțată în cursul fazei finale a negocierilor și care se pronunță în favoarea unei interpretări care nu se referă la un drept național «aplicabil», grupul s-a limitat să specifice la articolul 1 alineatul (1) că materiile fiscale, vamale și [administrative] nu sunt materii civile și comerciale în sensul convenției” (punctul 23).

19 — Curtea a avut rareori ocazia să examineze noțiunea de materii civile în sensul articolului 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003. În Hotărârile C (C-435/06, EU:C:2007:714, punctul 51), A (C-523/07, EU:C:2009:225, punctul 27) și C. (C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, punctul 60), aceasta a statuat că noțiunea de materii civile în înțelesul articolului 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 trebuie interpretată în sensul că aceasta poate cuprinde chiar măsuri care, din punctul de vedere al dreptului unui stat membru, țin de dreptul public. Totuși, aceste hotărâri priveau toate trei o hotărâre prin care se dispune luarea în îngrijire a unui copil, fiind vorba fie despre decizia serviciilor de acțiune socială ale unei municipalități de plasare într-o familie substitutivă [Hotărârile C (C-435/06, EU:C:2007:714) și A (C-523/07, EU:C:2009:225), fie de hotărârea unei instanțe judecătorești de plasare într-un centru de plasament cu regim închis care oferă îngrijire terapeutică și educațională [Hotărârea C. (C-92/12 PPU, EU:C:2012:255)]. Or, articolul 1 alineatul (2) litera (d) din Regulamentul nr. 2201/2003 prevede în mod expres că acest regulament se aplică „plasării copilului într-o familie substitutivă sau într-un centru de plasament”. Prin urmare, nu se poate deduce din aceste trei hotărâri că Regulamentul nr. 2201/2003 se aplică tuturor materiilor administrative, indiferent care ar fi acestea. De aceea, ne pare interesant să examinăm jurisprudența referitoare la noțiunea de materie civilă în sensul Regulamentului nr. 44/2001.

20 — Hotărârile LTU (29/76, EU:C:1976:137, punctul 4), Rüffer (814/79, EU:C:1980:291, punctele 8 și 14), Rich (C-190/89, EU:C:1991:319, punctul 26), Sonntag (C-172/91, EU:C:1993:144, punctul 20), Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555, punctul 26), Baten (C-271/00, EU:C:2002:656, punctele 29 și 30), Préservatrice foncière TIARD (C-266/01, EU:C:2003:282, punctele 21 și 22), Frahuil (C-265/02, EU:C:2004:77, punctul 20), Lechouritou și alții (C-292/05, EU:C:2007:102, punctele 30 și 31), Apostolides (C-420/07, EU:C:2009:271, punctele 42-44), Realchemie Nederland (C-406/09, EU:C:2011:668, punctul 39), Sapir și alții (C-645/11, EU:C:2013:228, punctele 32 și 33), Sunico și alții (C-49/12, EU:C:2013:545, punctele 33 și 34) și flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319, punctele 26 și 30).

42. Pentru a stabili dacă un litigiu intră în sfera materiei civile în sensul Regulamentului nr. 44/2001, trebuie să se țină seama, astfel cum am arătat, de două criterii: pe de o parte, natura raportului juridic dintre părțile în litigiu (dacă acest raport este de drept privat pur, litigiul ține de materia civilă), pe de altă parte, obiectul litigiului (în cazul în care litigiul nu are drept obiect o manifestare a puterii publice, acesta ține de materia civilă).

43. În ceea ce privește, în primul rând, natura raportului juridic dintre părți, Curtea o apreciază din perspectiva calității părților, autorității publice sau persoane private, precum și a temeiului și a modalităților de exercitare a acțiunii²¹.

44. Astfel, un litigiu în care cele două părți sunt particulari este, în mod necesar, un raport de drept privat pur. În Hotărârea Henkel, Curtea a considerat că intră în sfera materiei civile acțiunea prin care o asociație de consumatori urmărește să obțină eliberarea unui ordin prin care se interzice unui comerciant să utilizeze clauze abuzive. Aceasta a arătat în special că „o asociație de protecție a consumatorilor precum [cea în cauză] prezintă caracterul unui organism de natură privată”²². De asemenea, în Hotărârea Frahuil, Curtea a decis că intră în sfera materiei civile acțiunea prin care întreprinderea care s-a obligat în calitate de garant către administrația vamală la plata unor taxe vamale de către un transportator solicită rambursarea sumelor plătite importatorului: litigiul opunea două persoane de drept privat²³. În Hotărârea flyLAL-Lithuanian Airlines, Curtea concluzionează că intră în sfera materiei civile acțiunea în despăgubire introdusă de un transportator aerian lituanian împotriva entității care gestionează un aeroport leton și a unui transportator aerian leton în repararea prejudiciului cauzat de o pretinsă încălcare a dreptului concurenței. Aceasta arată printre altele că, deși statul leton este acționarul majoritar sau unic al pârâților, acesta nu este parte în litigiu și că reclamantul contesta valoarea prea ridicată a tarifelor plătite pentru utilizarea instalațiilor aeroportuare, cu alte cuvinte un act efectuat de pârâți în calitate de operator economic și care nu implică exercitarea prerogativelor de putere publică²⁴.

45. În cazul în care una dintre părțile în litigiu este o autoritate publică, aplicarea Regulamentului nr. 44/2001 în cazul litigiului respectiv nu este exclusă doar pentru acest motiv: această aplicare este exclusă numai dacă autoritatea publică menționată recurge, în cadrul litigiului, la prerogative de putere publică. Astfel, în Hotărârea Sunico și alții, Curtea a decis că acțiunea în recuperarea unei creanțe fiscale inițiată de administrația fiscală britanică intră în sfera materiei civile, dat fiind că, deși reclamanta este într-adevăr o autoritate publică, aceasta acționează exclusiv în temeiul dreptului britanic privind răspunderea civilă²⁵. De asemenea, în Hotărârea Sapir și alții, Curtea a decis că acțiunea în despăgubirea victimelor regimului național-socialist îndreptată împotriva Land Berlin intră în sfera materiei civile. Astfel, Land Berlin era vizat de acțiune în calitate de proprietar de imobile grevate de drepturi de restituire și avea aceeași obligație de despăgubire ca un proprietar privat²⁶.

46. În ceea ce privește, în al doilea rând, obiectul litigiului, litigiul nu intră în sfera materiei civile în cazul în care are drept obiect o manifestare a puterii publice, cu alte cuvinte în cazul în care cererea își are originea în mod direct într-un act de putere publică²⁷.

21 — Hotărârile Baten (C-271/00, EU:C:2002:656, punctul 31), Préservatrice foncière TIARD (C-266/01, EU:C:2003:282, punctul 23), Frahuil (C-265/02, EU:C:2004:77, punctul 20), Sapir și alții (C-645/11, EU:C:2013:228, punctul 34), Sunico și alții (C-49/12, EU:C:2013:545, punctul 35) și Concluziile avocatului general Kokott prezentate în cauza Sunico și alții (C-49/12, EU:C:2013:231, punctul 41).

22 — C-167/00, EU:C:2002:555, punctul 30.

23 — C-265/02, EU:C:2004:77, punctul 21.

24 — C-302/13, EU:C:2014:2319, punctele 28, 29 și 37.

25 — C-49/12, EU:C:2013:545, punctele 37-40.

26 — C-645/11, EU:C:2013:228, punctele 35 și 36. A se vedea de asemenea Hotărârile Sonntag (C-172/91, EU:C:1993:144, punctul 22), Baten (C-271/00, EU:C:2002:656, punctele 31-37) și Préservatrice foncière TIARD (C-266/01, EU:C:2003:282, punctele 30-36).

27 — A se vedea Concluziile avocatului general Kokott prezentate în cauza Sunico și alții (C-49/12, EU:C:2013:231, punctul 46): „[d]oar dacă pretenția invocată își are originea în exercitarea autorității publice nu este vorba despre o materie civilă și comercială. În această privință nu este suficientă însă orice legătură cu exercitarea autorității publice. Dimpotrivă, elementul decisiv este, astfel cum rezultă din jurisprudența Curții, ca actul concret pe care se întemeiază pretenția să reprezinte exercitarea puterii publice”.

47. Astfel, în Hotărârea Lechouritou și alții, Curtea a considerat că are drept obiect o manifestare a puterii publice acțiunea prin care resortisanții greci solicită statului german repararea prejudiciului cauzat de masacrul civililor comis de soldați ai forțelor armate germane în anul 1943²⁸. În schimb, în Hotărârea Apostolides, aceasta a considerat că nu are drept obiect o manifestare a puterii publice acțiunea prin care un particular, proprietar al unui imobil în Cipru pe care a trebuit să îl abandoneze la invadarea insulei de către armata turcă în anul 1974, solicită particularului care a dobândit acest imobil să îi lase de îndată imobilul respectiv în liberă posesie²⁹. Motivul pentru care Curtea adoptă o soluție contrară în cele două hotărâri este, în opinia noastră, faptul că, în Hotărârea Lechouritou și alții, cererea avea drept obiect repararea prejudiciului cauzat în mod direct de actul de putere publică (masacrul civililor), în timp ce, în Hotărârea Apostolides, cererea avea ca obiect posesia unui imobil dobândit în urma actului de putere publică (invadarea forțelor armate), cu alte cuvinte faptul că legătura dintre cerere și actul de putere publică era doar indirectă.

48. Jurisprudența referitoare la noțiunea de materie civilă în sensul articolului 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 poate fi transpusă, astfel cum am văzut³⁰, noțiunii de materii civile în sensul articolului 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003.

49. În speță, litigiul cu care este sesizată instanța de trimitere are loc între doi particulari, părinții copilului. În mod evident, mama nu poate exercita împotriva tatălui o prerogativă exorbitantă de drept comun. Prin urmare, raportul juridic dintre părți este de drept privat pur.

50. În plus, subliniem că prin acțiunea formulată de mamă se urmărește să se obțină din partea instanței sesizate compensarea lipsei consimțământului tatălui cu privire la eliberarea unui pașaport pentru copil. Litigiul nu are ca obiect o manifestare a puterii publice, din moment ce nu s-a solicitat instanței eliberarea acestui pașaport, ci compensarea lipsei consimțământului tatălui. Acesta are ca obiect un dezacord între părinți, dat fiind că mama vrea ca acest copil să își viziteze familia în Bulgaria, iar tatăl se opune acestui lucru sau, cel puțin, nu efectuează demersurile necesare în acest scop. Prin urmare, obiectul litigiului este strict de drept privat.

2. Cu privire la noțiunea „răspundere părintească” în sensul articolului 2 punctul 7 din Regulamentul nr. 2201/2003

51. Articolul 1 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul nr. 2201/2003 prevede că materiile civile privind atribuirea, exercitarea, delegarea, retragerea totală sau parțială a răspunderii părintești, cărora li se aplică acest regulament, cuprind în special dreptul de vizită. Articolul 2 punctul 10 din Regulamentul nr. 2201/2003 definește dreptul de vizită ca însemnând în special dreptul de a duce copilul pentru o perioadă limitată într-un alt loc decât cel al reședinței sale obișnuite.

52. Or, a duce copilul în vacanță la familia sa, inclusiv în alt stat membru (dat fiind că articolul 2 punctul 10 se referă doar la „alt loc decât cel al reședinței sale obișnuite”), și a depune o cerere de eliberare a unui pașaport în acest scop corespund, în opinia noastră, perfect definiției dreptului de vizită.

53. Prin urmare, trebuie să se răspundă instanței de trimitere că acțiunea prin care unul dintre părinți solicită instanței compensarea lipsei consimțământului celuilalt părinte cu privire la călătoria copilului și cu privire la cererea de eliberare a unui pașaport ține de materiile civile privind răspunderea părintească, în sensul articolului 1 alineatul (1) litera (b) și al articolului 2 punctele 7 și 10 din Regulamentul nr. 2201/2003.

28 — C-292/05, EU:C:2007:102, punctele 37 și 38. A se vedea și Hotărârea LTU (29/76, EU:C:1976:137, punctul 4).

29 — C-420/07, EU:C:2009:271, punctul 45.

30 — A se vedea punctul 41 din prezentele concluzii.

B – *Cu privire la a treia întrebare preliminară*

54. Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă se poate considera că o parte care nu se înfățișează în fața instanței a acceptat competența acesteia în sensul articolului 12 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul nr. 2201/2003 atunci când este reprezentată de un mandatar numit de instanță, iar acesta nu contestă competența acesteia.

55. Înainte de a examina cea de a treia întrebare preliminară, dorim să aducem câteva precizări cu privire la repartizarea competențelor în materia răspunderii părintești prevăzută de Regulamentul nr. 2201/2003.

56. Articolul 8 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 conferă competența, în materia răspunderii părintești, instanțelor din statul membru în care copilul are reședința obișnuită la momentul la care instanța este sesizată. Articolul 8 alineatul (2) din acest regulament prevede însă că „[a]lineatul (1) se aplică sub rezerva” în special a articolului 12. Articolul 12 alineatul (1) prevede competența, în materia răspunderii părintești, a instanțelor judecătorești din statul membru în care se exercită competența în temeiul articolului 3³¹ cu privire la o cerere de divorț, de separare de drept sau de anulare a căsătoriei³², în timp ce articolul 12 alineatul (3) prevede competența, în materia răspunderii părintești, a instanțelor judecătorești din statul membru cu care copilul are o legătură strânsă, în special datorită faptului că este resortisant al acestui stat membru.

57. Prin urmare, competența instanțelor din statul membru în care se exercită competența cu privire la o cerere de divorț și cea a instanțelor din statul membru cu care copilul are o legătură strânsă, prevăzute la articolul 12 alineatele (1) și (3) din Regulamentul nr. 2201/2003, sunt competențe concurente celei a instanțelor din statul membru în care se află reședința obișnuită a copilului³³.

58. Considerăm că, pentru a se oferi instanței de trimitere un răspuns util, cea de a treia întrebare trebuie reformulată³⁴ astfel încât să fie examinată din perspectiva articolului 12 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2201/2003, iar nu a alineatului (1) al acestei dispoziții. Vom explica mai jos motivul pentru care o astfel de reformulare este necesară, înainte de a examina întrebarea însăși, și anume dacă se poate considera că o parte care nu se înfățișează, dar este reprezentată de un mandatar numit de instanță, care nu contestă competența acesteia, a acceptat competența respectivei instanțe, așadar în sensul articolului 12 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2201/2003.

1. Cu privire la aplicabilitatea articolului 12 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2201/2003

59. În opinia noastră, articolul 12 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 nu se poate aplica în prezenta cauză. Astfel, această dispoziție prevede, astfel cum am constatat, competența în materia răspunderii părintești a instanței din statul membru competente, în temeiul articolului 3, cu privire la o cerere de divorț. Or, cererea de decizie preliminară arată doar că doamna Gogova și domnul Iliev au locuit împreună, ceea ce ne determină să considerăm că nu au fost căsătoriți niciodată. În consecință, această dispoziție nu se aplică litigiului în cauza principală.

31 — Articolul 3 din Regulamentul nr. 2201/2003 se referă la competența de fond în materie de divorț, de separare de drept și de anulare a căsătoriei.

32 — Pentru o mai mare facilitare, se va face în continuare trimitere la o cerere de divorț sau la o procedură de divorț, înțelegându-se că aceste expresii trebuie interpretate ca o cerere de divorț, de separare de drept sau de anulare a căsătoriei ori ca o procedură de divorț, de separare de drept sau de anulare a căsătoriei.

33 — În această privință, a se vedea Gallant, E., „Règlement Bruxelles II bis (matières matrimoniales et responsabilité parentale)”, alineatul 138, în *Répertoire Dalloz de droit international*; Corneloup, S., „Les règles de compétence relatives à la responsabilité parentale”, alineatele 8 și 11, în *Le nouveau droit communautaire du divorce et de la responsabilité parentale*, Dalloz, 2005, și Joubert, N., „Autorité parentale – Conflits de juridictions”, alineatul 31, *Jurisclasseur Droit international*, fascicula 549-20.

34 — Hotărârea Abcur (C-544/13 și C-545/13, EU:C:2015:481, punctul 33).

60. În schimb, competența instanțelor bulgare trebuie examinată în lumina articolului 12 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2201/2003, care prevede, de altfel, aceeași condiție ca articolul 12 alineatul (1), și anume acceptarea competenței instanței sesizate. Această dispoziție prevede că instanțele judecătorești dintr-un stat membru sunt „competente [...] în materie de răspundere părintească în alte proceduri decât cele menționate la alineatul (1)” atunci când, în primul rând, copilul are o legătură strânsă cu acest stat membru, „în special datorită faptului [...] că copilul este resortisant al acestui stat membru”, în al doilea rând, toate părțile în litigiu au acceptat în mod expres sau în orice alt mod neechivoc competența acestor instanțe, iar această competență este în interesul superior al copilului³⁵. Or, reiese din dosar că copilul este cetățean bulgar: prima condiție a prorogării de competență prevăzute la articolul 12 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2201/2003 este îndeplinită.

61. Precizăm că, în Hotărârea L, Curtea a decis că prorogarea de competență prevăzută la articolul 12 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2201/2003 în materia răspunderii părintești poate fi aplicată fără a fi necesar ca procedura în această materie să aibă legătură cu o altă procedură deja pendinte în fața instanței, în favoarea căreia se solicită prorogarea de competență³⁶. Prin urmare, este nerelevant dacă nicio cerere de divorț nu este pendinte în fața instanțelor bulgare: o astfel de circumstanță nu se opune aplicabilității articolului 12 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2201/2003³⁷.

62. În consecință, a treia întrebare preliminară își păstrează relevanța. Astfel, alineatul (1) și alineatul (3) ale articolului 12 din Regulamentul nr. 2201/2003 supun prorogarea de competență aceleiași condiții: acceptarea expresă sau în orice alt mod neechivoc a acestei competențe de către „soți și de către titularii răspunderii părintești” [alineatul (1)] sau de „toate părțile la procedură” [alineatul (3)]. Pentru a oferi instanței de trimitere un răspuns util, este suficient să se examineze din perspectiva alineatului (3), iar nu a alineatului (1), problema dacă trebuie să se considere că o parte care nu se înfățișează în fața instanței și este reprezentată de un mandatar numit de instanță, care nu contestă competența acestei instanțe, a acceptat competența sa.

2. Cu privire la acceptarea expresă sau neechivocă a competenței

63. Nu se poate considera, în opinia noastră, că un pârât care nu se înfățișează în fața instanței a acceptat competența instanței sesizate în sensul articolului 12 alineatul (3) litera (b) din Regulamentul nr. 2201/2003, pentru simplul motiv că această instanță, nereușind să îi notifice actul de sesizare, a numit din oficiu un mandatar pentru a-l reprezenta, iar acesta a prezentat o apărare pe fond fără a invoca necompetența instanței.

a) Cu privire la libera alegere a părților, temei al prorogării de competență

64. Subliniem că intenția legiuitorului Uniunii era de a permite părților să aleagă statul membru ale cărui instanțe ar fi competente să se pronunțe cu privire la răspunderea părintească. Astfel, articolul 12 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2201/2003 le permite să deroge de la competența instanțelor din statul membru în care se află reședința obișnuită a copilului în favoarea celor ale statului membru cu care copilul are o legătură strânsă. Prin urmare, intenția legiuitorului Uniunii era de a evidenția autonomia părților, oferindu-le o opțiune, supusă desigur condiției existenței unei

35 — Precizăm că posibilitatea oferită părților de a sesiza instanțele din statul membru cu care copilul are o legătură strânsă nu exista nici în Regulamentul nr. 1347/2000, nici în Convenția de la Haga din 1996: aceasta a fost introdusă de Regulamentul nr. 2201/2003.

36 — C-656/13, EU:C:2014:2364, punctul 45.

37 — Înainte ca Curtea să se pronunțe cu privire la acest aspect în Hotărârea L, citată la nota de subsol anterioară, problema dacă prorogarea de competență prevăzută la articolul 12 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2201/2003 se aplică în lipsa unei proceduri pendinte în fața instanței în cauză a făcut obiectul unor dezbateri. A se vedea în această privință Gallant, E., *Responsabilité parentale et protection des enfants en droit international privé*, Defrénois, 2004, alineatul 226. A se vedea de asemenea Corneloup, S., „Les règles de compétence relatives à la responsabilité parentale”, nota 39, în *Le nouveau droit communautaire du divorce et de la responsabilité parentale*, Dalloz, 2005.

legături strânse între copil și statul membru ale cărui instanțe sunt alese³⁸, dar o opțiune. Acest lucru reiese din expunerea de motive a propunerii de regulament prezentate de Comisie, potrivit căreia articolul 12 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2201/2003 „urmărește să favorizeze un acord între părți, chiar dacă acesta privește doar instanțele care trebuie sesizate, oferind de asemenea o anumită marjă de manevră titularilor răspunderii părintești”³⁹.

65. Or, întrucât competența instanței sesizate se întemeiază pe voința părților, trebuie să se garanteze că cele două părți au acceptat într-adevăr această competență⁴⁰. Intenția legiuitorului, și anume evidențierea autonomiei părților, pledează în favoarea unei interpretări stricte a acceptării „expres[e] sau în orice alt mod neechivoc” a competenței instanței sesizate⁴¹.

66. Subliniem că articolul 12 alineatul (3) litera (b) din Regulamentul nr. 2201/2003 prevede că competența instanțelor din statul membru ales de către părți trebuie să fie „în interesul superior al copilului”. Ne pare că această precizare trebuie interpretată, având în vedere caracterul central al interesului superior al copilului în sistemul de competențe instituit prin Regulamentul nr. 2201/2003⁴², ca o adevărată obligație, pentru instanța sesizată, de a se asigura că părțile nu și-au exercitat autonomia în defavoarea interesului superior al copilului⁴³. O asemenea obligație confirmă cerința unei interpretări stricte a acceptării competenței instanțelor sesizate în temeiul articolului 12 alineatul (3).

67. Or, ne pare că a se considera că pârâtul a acceptat competența instanțelor bulgare în condițiile în care actul de sesizare a instanței nu a putut să îi fie notificat, pentru motivul că mandatarul numit de instanță nu a contestat competența acesteia, nu ar respecta cerința unei interpretări stricte a condiției de acceptare prevăzute la articolul 12 alineatul (3) litera (b) din Regulamentul nr. 2201/2003.

68. Nu putem fi decât surprinși de faptul că instanța bulgară a recurs la numirea unui mandatar pentru a-l reprezenta pe pârât, în condițiile în care din decizia de trimitere reiese că tatăl își vede fiica o dată la două-trei săptămâni. Constatăm că, potrivit articolului 47 alineatul 4 din GPK⁴⁴, atunci când instanța sesizată constată că pârâtul nu locuiește la adresa indicată, ea „pune în vedere reclamantului să furnizeze informații” în această privință. Pare cel puțin ciudat că mama încredințează copilul tatălui

38 — A se vedea în această privință Gallant, E., *Responsabilité parentale et protection des enfants en droit international privé*, Defrénois, 2004, alineatul 227.

39 — Propunerea de regulament al Consiliului privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000 și de modificare a Regulamentului (CE) nr. 44/2001 în ceea ce privește obligațiile de întreținere, expunerea de motive, COM(2002) 222 final/2].

40 — Cu atât mai mult cu cât un mecanism care se întemeiază pe voința părților este rar în dreptul internațional privat al familiei. A se vedea în această privință Pataut, É., „Article 12”, alineatul 45, în *European Commentaries on Private International Law – Brussels II Regulation*, editat de Magnus, U., și de Mankowski, P., Sellier European Law Publishers, 2012.

41 — În favoarea unei interpretări stricte, a se vedea Hotărârea E. (C-436/13, EU:C:2014:2246, punctul 48): „întrucât menționatul articol 12 alineatul (3) are ca obiectiv să permită titularilor răspunderii părintești, de comun acord și în anumite condiții, să sesizeze o instanță cu privire la chestiuni care țin de răspunderea părintească pentru aprecierea cărora ea nu este, în principiu, competentă, nu se poate prezuma că un astfel de acord continuă să existe, în toate cazurile, după încheierea procedurii inițiate și în ceea ce privește alte aspecte care pot surveni ulterior”.

42 — A se vedea considerentul (12) al Regulamentului nr. 2201/2003, care prevede că „temeiurile de competență stabilite prin prezentul regulament în materia răspunderii părintești sunt concepute în funcție de interesul superior al copilului și, în special, de criteriul proximității”. A se vedea de asemenea articolul 15 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003, care prevede posibilitatea, pentru instanțele dintr-un stat membru competente în temeiul acestui regulament, de a-și declina competența în favoarea unei instanțe dintr-un stat membru cu care copilul are o „legătură specială” „și atunci când acest lucru servește interesul superior al copilului”. A se vedea în sfârșit Hotărârea L (C-656/13, EU:C:2014:2364, punctul 49) și Concluziile avocatului general Bot prezentate în cauza A (C-184/14, EU:C:2015:244, nota de subsol 13).

43 — A se vedea Hotărârea E. (C-436/13, EU:C:2014:2246, punctul 47): „atunci când o instanță este sesizată cu o procedură conform articolului 12 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2201/2003, interesul superior al copilului poate fi menținut doar printr-o examinare, în fiecare caz în parte, a problemei dacă prorogarea de competență solicitată este conformă cu acest interes superior”.

44 — A se vedea punctul 12 din prezentele concluzii.

său în mod regulat, însă nu cunoaște adresa acestuia. Subliniem că articolul 18 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 prevede că instanța este obligată să suspende procedura atât timp cât nu se stabilește că acest pârât a fost pus în situația de a primi actul de sesizare a instanței sau că „s-au luat toate măsurile necesare în acest scop”⁴⁵.

69. Este dificil de înțeles că un pârât poate fi considerat că a acceptat competența instanțelor unui stat membru în situația în care nu a avut cunoștință nici măcar de existența procedurii inițiate împotriva sa⁴⁶. De asemenea, avem îndoieli că un mandatar numit de instanța sesizată poate accepta în mod valabil competența acesteia, din moment ce nu are niciun contact cu pârâtul și, prin urmare, nu dispune de elementele care i-ar permite să aprecieze competența instanței sesizate⁴⁷.

b) Cu privire la echilibrul just dintre dreptul la apărare și dreptul reclamantului la o cale de atac eficientă

70. Subliniem că, pronunțându-se cu privire la interpretarea articolului 24 prima teză din Regulamentul nr. 44/2001, potrivit căruia, „[c]u excepția cazurilor în care competența este determinată de alte dispoziții ale prezentului regulament, instanța din statul membru în fața căreia se înfățișează pârâtul este competentă”, Curtea a statuat, în Hotărârea A recentă, că înfățișarea curatorului numit, în lipsa pârâtului, de către o instanță austriacă nu echivala cu o înfățișare a pârâtului în sensul articolului 24, cu alte cuvinte că aceasta nu determina competența instanței sesizate⁴⁸.

71. Articolul 12 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2201/2003 trebuie interpretat, în opinia noastră, în același mod ca articolul 24 prima teză din Regulamentul nr. 44/2001.

72. Astfel, pe de o parte, articolul 24 prima teză din Regulamentul nr. 44/2001 prevede, la fel ca articolul 12 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2201/2003, o competență întemeiată pe o alegere deliberată a părților⁴⁹.

73. Pe de altă parte, în Hotărârea A, Curtea a procedat la o punere în balanță a dreptului la apărare cu dreptul reclamantului la o cale de atac eficientă, prevăzut la articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene⁵⁰. Aceasta a arătat că, desigur, domiciliul pârâtului era necunoscut, ceea ce împiedica reclamantii să stabilească instanța competentă și să își exercite dreptul la o cale de atac eficientă. Ea și-a continuat însă raționamentul pentru a sublinia că, în cazul în care ar trebui să se considere că înfățișarea curatorului echivalează cu o înfățișare a pârâtului în sensul articolului 24 prima teză din Regulamentul nr. 44/2001, nu s-ar mai considera că pârâtul este judecat în lipsă. Nu s-ar mai considera că acesta este judecat în lipsă nici în sensul articolului 24 din acest regulament și nici în sensul articolului 34 punctul 2 din acesta, care prevede că o decizie nu este recunoscută în cazul în

45 — A se vedea prin analogie Hotărârea G (C-292/10, EU:C:2012:142, punctele 53-55).

46 — A se vedea, în această privință, Hotărârea Hendrikman și Feyen (C-78/95, EU:C:1996:380, punctul 18): „un pârât care nu are cunoștință de procedura inițiată împotriva sa și pentru care se înfățișează, în fața instanței de origine, un avocat pe care nu l-a împuternicit se află în imposibilitatea absolută de a se apăra”.

47 — A se vedea Hotărârea A (C-112/13, EU:C:2014:2195), asupra căreia vom reveni mai jos, în special punctul 55: „întrucât un pârât absent nu are cunoștință nici de acțiunea introdusă împotriva sa și nici de numirea unui curator, el nu poate furniza acestui curator toate informațiile necesare pentru a aprecia competența internațională a instanței sesizate și care să îi permită să conteste în mod efectiv această competență sau să o accepte în cunoștință de cauză”.

48 — C-112/13, EU:C:2014:2195, punctul 61.

49 — *Ibidem*, punctul 54, în care Curtea arată că „prorogarea tacită de competență în temeiul articolului 24 prima teză din Regulamentul nr. 44/2001 este întemeiată pe o alegere deliberată a acestei competențe de către părțile din litigiu”. Este adevărat că competența prevăzută la articolul 24 din Regulamentul nr. 44/2001 se întemeiază doar pe alegerea părților, în timp ce competența prevăzută la articolul 12 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2201/2003 se întemeiază nu numai pe alegerea părților, ci și pe legătura strânsă a copilului cu statul membru ale cărui instanțe sunt alese.

50 — *Ibidem* (punctul 58).

care actul de sesizare a instanței nu a fost comunicat pârâtului. În consecință, pârâtul nu ar putea invoca articolul 34 punctul 2 pentru a se opune recunoașterii deciziei. Curtea a concluzionat că nu se putea considera că o astfel de interpretare a articolului 24 din Regulamentul nr. 44/2001 stabilește un echilibru just între dreptul reclamantului la o cale de atac eficientă și dreptul la apărare⁵¹.

74. Or, în speță, arătăm că competența instanțelor din statul membru cu care copilul are o legătură strânsă, prevăzută la articolul 12 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2201/2003, este o competență concurentă celei a instanțelor din statul membru în care se află reședința obișnuită a copilului, prevăzută la articolul 8 alineatul (1) din acest regulament. În consecință, în speță, dacă instanțele bulgare s-ar considera necompetente pentru motivul că tatăl nu a acceptat competența lor, mama ar putea sesiza instanțele italiene: nu ar fi o situație de denegare de dreptate.

75. În plus, subliniem că, dacă instanțele bulgare s-ar considera competente în temeiul articolului 12 alineatul (3) din Regulamentul nr. 2201/2003, tatăl s-ar afla în imposibilitatea de a introduce o cale de atac.

76. Astfel, articolul 41 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2201/2003 prevede că o hotărâre judecătorească pronunțată într-un stat membru, în cazul în care a fost certificată în statul membru de origine, este recunoscută și are forță executorie într-un alt stat membru fără să fie necesară încuviințarea executării și fără să fie posibil să se opună recunoașterii sale. Or, în temeiul articolului 41 alineatul (2) litera (a), comunicarea către pârât a actului de sesizare a instanței este o condiție de eliberare a acestui certificat. Totuși, în cazul în care se consideră că pârâtul a acceptat competența instanțelor bulgare în sensul articolului 12 alineatul (3) litera (b) din Regulamentul nr. 2201/2003, aceasta înseamnă că nu este considerat ca fiind judecat în lipsă: prin urmare, nu se poate considera că a fost judecat în lipsă în sensul articolului 41 alineatul (2) litera (a) din acest regulament. În consecință, în cazul în care instanțele bulgare ar trebui considerate competente în temeiul articolului 12 alineatul (3), acestea ar elibera certificatul care permite recunoașterea și executarea hotărârii în Italia.

77. Dacă această situație s-ar regăsi în speță, tatăl nu s-ar putea opune executării hotărârii instanțelor bulgare. Pe de o parte, articolul 43 alineatul (2) din Regulamentul nr. 2201/2003 prevede că eliberarea unui certificat nu este supusă niciunei căi de atac. Pe de altă parte, articolul 41 alineatul (1) din acest regulament prevede că nu este posibil să se opună recunoașterii unei hotărâri certificate în statul membru de origine⁵².

78. În consecință, dacă ar trebui să se considere că tatăl a acceptat competența instanțelor bulgare în sensul articolului 12 alineatul (3) litera (b) din Regulamentul nr. 2201/2003, atingerea adusă dreptului la apărare ar fi, în opinia noastră, disproporționată.

79. Nu se poate deduce niciun argument împotriva acestei concluzii din Hotărârea Hypoteční banka, în care Curtea a apreciat că Regulamentul nr. 44/2001 nu se opune dispoziției naționale care permite declanșarea de acțiuni în justiție împotriva unui pârât cu domiciliul necunoscut, prin numirea unui curator de către instanța sesizată⁵³. Astfel, după cum subliniază Curtea în mod expres în Hotărârea A, dacă în Hotărârea Hypoteční banka pârâtul se putea opune recunoașterii hotărârii în temeiul acestui articol 34 punctul 2, în Hotărârea A o astfel de posibilitate nu există. Astfel, posibilitatea de a invoca

51 — Hotărârea A (C-112/13, EU:C:2014:2195, punctul 60): „[a]ceastă posibilitate de a acționa în temeiul articolului 34 punctul 2 din [R]egulamentul [nr. 44/2001] presupune însă [...] că pârâtul a fost judecat în lipsă și că toate actele de procedură îndeplinite de tutorele sau curatorul pârâtului absent nu echivalează cu înfățișarea acestuia din urmă în sensul aceluiași regulament. În schimb, în speță, actele de procedură efectuate de curatorul pârâtului absent în temeiul [dreptului național] au ca efect faptul că se consideră, din perspectiva reglementării naționale, că A s-a înfățișat în fața instanței sesizate”. A se vedea de asemenea Concluziile avocatului general Bot prezentate în cauza A (C-112/13, EU:C:2014:207, punctul 50): „pârâtul, și anume A, nu va mai putea contesta competența instanțelor austriece în cazul în care se consideră că curatorul pârâtului absent se înfățișează în sensul articolului 24 din Regulamentul nr. 44/2001”.

52 — A se vedea Hotărârea Aguirre Zarraga (C-491/10 PPU, EU:C:2010:828, punctul 56).

53 — C-327/10, EU:C:2011:745, punctele 48-55.

acest articol 34 punctul 2 „presupune [...] că pârâtul a fost judecat în lipsă și că toate actele de procedură îndeplinite de tutorele sau curatorul pârâtului absent nu echivalează cu înfățișarea acestuia din urmă în sensul [R]egulament[ului nr. 44/2001]”⁵⁴. Or, dacă instanța sesizată este competentă în temeiul articolului 24 din acest regulament, pârâtul nu este considerat ca fiind judecat în lipsă.

IV – Concluzie

80. Având în vedere toate considerațiile precedente, propunem Curții să răspundă la întrebările adresate de Varhoven kasatsionen sad (Curtea Supremă de Casație) după cum urmează:

- „1) Acțiunea prin care unul dintre părinți solicită instanței compensarea lipsei consimțământului celuilalt părinte cu privire la călătoria copilului în străinătate și cu privire la cererea de eliberare a unui pașaport în acest scop ține de materiile civile privind exercitarea răspunderii părintești, în sensul articolului 1 alineatul (1) litera (b) și al articolului 2 punctele 7 și 10 din Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000.
- 2) Nu se poate considera că un pârât care nu se înfățișează în fața instanței a acceptat în mod neechivoc competența instanței sesizate în sensul articolului 12 alineatul (3) litera (b) din Regulamentul nr. 2201/2003, pentru simplul motiv că această instanță, nereușind să îi notifice actul de sesizare a instanței, a numit din oficiu un mandatar, iar acesta a prezentat o apărare pe fond fără a invoca necompetența instanței.”

54 — C-112/13, EU:C:2014:2195, punctul 60.